

Tweede bijeenkomst lerend netwerk Specialistisch Jeugdwerk:

“Het allerbelangrijkste? Er zijn!”

Wat werkt in het specialistisch jeugdwerk? Hoe? Maar vooral: wie? Tijdens de tweede bijeenkomst van het lerend netwerk Specialistisch Jeugdwerk stonden de jeugd- en jongerenwerkorganisaties centraal. Uitvoerende organisaties die een rol nemen om te voorkomen dat jongeren afglijden en doorgroeien in de (georganiseerde) criminaliteit. JoU (Jongerenwerk Utrecht) is zo'n organisatie. “Als je werkt met jongeren, is het opbouwen van een betekenisvolle relatie het allerbelangrijkste. Het gaat vooral om ‘er zijn!’”

Het programma Preventie met Gezag organiseerde op 6 juni in Utrecht de tweede bijeenkomst van het Lerend netwerk Specialistisch Jeugdwerk. Jan Dirk de Jong, Lector Aanpak Jeugdcriminaliteit aan Hogeschool Leiden was wederom de moderator. “Tijdens de eerste bijeenkomst van dit netwerk bekeken we de aanpak vooral vanuit de gemeenten. Nu doen we dat vanuit de organisaties die zich bezighouden met jongerenwerk en specialistisch jeugdwerk: hoe organiseren we de uitvoerende kant van het specialistisch jeugdwerk?” Ook dit keer waren er weer veel vertegenwoordigers uit de 27 PmG-gemeenten aanwezig. Mensen van beleid, en verder uiteraard medewerkers van jongerenwerkorganisaties, jeugdzorg, zorg en welzijn, het veiligheidshuis, onderzoek en wetenschap.

Blok 1: JoU

In de eerste presentatie doken we de praktijk van het Utrechts specialistisch jeugdwerk in met JoU. Sinds 2011 is het jongerenwerk in heel Utrecht bij JoU onder 1 dak samengebracht. “Dat voorkomt ‘shopgedrag’ bij de jongeren, en zorgt vooral voor één visie en één aanpak in de hele pedagogische lijn. We zijn er voor jongeren van 10 tot 27 jaar, maar we sturen niemand weg.” Bij JoU werken ongeveer 100 mensen, en JoU is partner van de gemeente, politie, buurtteams en DOCK. “Die samenwerking is heel belangrijk om de jongeren verder te kunnen helpen.”

“We bieden IB (individuele begeleiding) om goed aan te kunnen sluiten op de leefwereld van de jongeren. Zeker bij deze doelgroep is het essentieel eerst vertrouwen op te bouwen. Daarna pas kun je verder. Doordat JoU het jongerenwerk echt als core business heeft, worden jongeren beter geholpen. Ze komen ons overal tegen. In de buurt, op de (po- en vo-) scholen, op de voetbalclub, maar ook online. We hebben een groot team, er is tijd voor maatwerk, je kunt er echt zijn voor deze jongeren. En dat is het allerbelangrijkste. Er gewoon steeds voor ze zijn. Zo bouw je een betekenisvolle relatie op.”

Online en offline zijn één

JoU kent diverse specialismes, zoals meidenwerk en een succesvolle samenwerking met FC Utrecht, waar ze nauw betrokken zijn bij activiteiten voor jongeren van 14 tot 30 jaar. Een ander heel belangrijk specialisme is ‘online’. “Een superrelevant onderwerp, want tegenwoordig vervangen apps als Telegram en Snapchat een deel van de vroegere activiteiten op straat. Bovendien zijn ze een soort katalysator: als er iets speelt ‘in real life’, komt het ook direct op social media, waar de jongeren een enorm bereik hebben. Zo kan een situatie die vroeger langzaam was doodgebloed, door social media ineens heel explosief worden. “De relatie tussen oorzaak en gevolg is bij jongeren nog niet duidelijk genoeg. Ze hebben iemand nodig die hen erop wijst: “Als je dit nu op social media zet, zou het daar en daartoe kunnen leiden”. Ook daar is het dus weer belangrijk dat we er zijn, want sommige kinderen zitten tot 12 uur per dag op hun telefoon, en fenomenen als ‘exposing’ komen al

vanaf groep 6 voor... Ook kunnen we ze laten zien dat ze social media ook voor positieve dingen kunnen gebruiken. Om hun talenten te benutten en te laten zien, bijvoorbeeld.”

Relatie en succes

De relatie tussen de jongerenwerker en de jongere komt niet van één kant. “We zeggen: laten we samenwerken. Ik ga voor jou door het vuur, maar ik heb ook iets van jou nodig. We geven de jongeren het stuur in handen, maar wij zijn aan het rijden. Zo krijgen ze zelfvertrouwen en kunnen we ze uiteindelijk steeds meer loslaten. Soms gaat het even mis. Dan beginnen we opnieuw. Soms hebben ze iets nodig dat wij niet kunnen bieden. We zijn uitdrukkelijk geen hulpverleners, maar de schakel tussen de jongere en de hulpverlening. Ze kennen ons, dat maakt de drempel lager.”

Het jongerenwerk in Utrecht is niet altijd een succesverhaal. “Het is niet zo dat alle problemen in één klap opgelost zijn als het jongerenwerk erbij komt. Als je weet hoeveel er met uithalen in de Rotterdamse haven te verdienen valt, is dat een grote verleiding... Maar vaak is die ‘harde stop’ ook nodig, zodat een jongere gaat beseffen: dit wil ik echt nooit meer, nu moet het anders. Zo zijn er ook jongeren die vroeg in hun leven behoorlijk ontspoord zijn, tijd in de gevangenis hebben doorgebracht en nu als ervaringsdeskundige bij JoU werken. We noemen ze expres geen rolmodel, maar ervaringsdeskundige zijn ze zeker.”

Blok 2: Onderzoek naar multimethodisch jongerenwerk

Na een netwerklunch stapten we over op de theoretische onderbouwing van het jongerenwerk met Jolanda Sonneveld, verbonden aan de Hogeschool van Amsterdam en programmamanager bij Sociaal Werk Nederland. In haar presentatie ‘De basis op orde’ praatte ze ons bij over haar uitgebreide onderzoek naar multimethodisch werken in het jongerenwerk. Ze begon met te stellen dat volwassen worden in 2024 niet eenvoudig is. Zo heeft zo’n 25% van de jongeren geldzorgen en ontvangt 1 op de 9 jongeren hulp. “Het is belangrijk dat we er zijn,” bevestigde ook zij. “Want de support is er niet altijd van huis uit. Jongerenwerkers zijn geen hulpverleners. Ze zijn ondersteunend in het proces van volwassen worden. Het zijn betaalde krachten die ontwikkelingsgericht te werk gaan en de jongeren ondersteunen in hun vrije tijd. Vergeleken met bijvoorbeeld jeugdzorgmedewerkers, politieagenten of jeugd- en gezinsprofessionals zijn er maar weinig jongerenwerkers: zo’n 2000 in heel Nederland.”

Onderzoek

“Als je zo’n 15 jaar geleden aan een jongerenwerker vroeg: ‘Vertel eens iets over je methodes, hoe ga je nou te werk?’, kreeg je vaak als antwoord: ‘Ach, ik doe gewoon mijn ding!’ Jolanda onderzocht jarenlang of er een gemene deler zat in dat ‘gewoon mijn ding doen’, en uit welke componenten die dan bestond. Het onderzoek duurde van 2017 tot 2021. In 2022 rondde ze haar promotieonderzoek erover af. Zo’n 1600 jongeren vulden 4 keer een vragenlijst in. Jolanda: “Dat was pittig, en kregen we alleen voor elkaar dankzij de hulp van 150 jongerenwerkers. Daarnaast onderzochten we casussen: we vroegen jongerenwerkers een jaar lang een jongere te volgen die zij begeleidde. Wat gebeurt er in hun leven? Wie steunt hen? En dat betrof zowel jongeren die uiteindelijk hun leven goed op de rit hadden als jongeren met grote problemen.”

Resultaten

Uit het onderzoek ontstond uiteindelijk een model. Het bleek dat jongerenwerkers afhankelijk van de context, doelgroep en opdracht, methodieken combineren: vooral ambulante jongerenwerk, groepswork, individuele begeleiding en informatie en advies. En dat ze hun ‘gereedschapskist’ voor het werk vulden met allerlei methodische principes, van een betekenisrelatie (waar JoU ook al op wees) tot leren door doen, nabijheid (er zijn!) werken met regels, belonen, tot jongeren in hun kracht zetten en *peer support*. De resultaten van het onderzoek lieten zien dat de aanpak werkte, zeker als de jongeren wat langer (van 7 maanden tot 2 jaar) ondersteuning kregen. Ze versterkten

hun sociale vaardigheden en netwerken, kregen meer eigenaarschap, namen vaker deel aan de maatschappij en vonden hulp bij instanties als dat nodig was. Vooral individuele begeleiding bleek veel op te leveren voor de jongeren, van nieuwe vrienden tot betere vaardigheden, het vinden van werk of een opleiding en een betere gezondheid.

Jolanda: “Het is belangrijk dat de gemeenten de regie nemen om te komen tot een optimale samenwerking tussen de verschillende professies die zich met de jongeren bezighouden. Als zij goed samenwerken, kun je namelijk ook de zorg ontlasten. Samenwerken vereist ook elkaar leren kennen. Niet alleen met de jongeren moet je een betekenisrelatie opbouwen, maar ook met elkaar.”

Conclusies

Concluderend is het methodisch werken in het jongerenwerk de afgelopen jaren erg gegroeid. ‘Het ding’ wat jongerenwerkers doen is dankzij het onderzoek veel explicieter geworden. En de bijbehorende taal wordt nu ook onderling gebruikt. Het jongerenwerk biedt jongeren groeikansen op het gebied van hun ontwikkeling en maatschappelijke participatie.

Een aantal voorwaarden zijn daarvoor wel belangrijk:

- Er moet een veilige omgeving zijn;
- Multimethodisch werken moet mogelijk zijn;
- De jongerenwerkers moeten voldoende tijd hebben (‘Er zijn’ kost tijd!) en continuïteit kunnen bieden;
- Er moet samenspel zijn tussen de diverse professionals.

Jolanda publiceerde onlangs artikelen over [jongerenwerk op school](#) en de [noodzaak om goede jongerenwerkers op te leiden](#). Voor Sociaal Werk Nederland vervolgt Jolanda momenteel haar onderzoek over de rol van jongerenwerk bij criminaliteitspreventie, met middelen van Preventie met Gezag. Van deze resultaten kunnen we blijven leren. Wat we geleerd hebben kunnen we ook weer verder delen.

Blok 3: De verschijningsvormen van specialistisch jongerenwerk in de gemeenten

Na een korte pauze gingen de deelnemers aan de bijeenkomst zelf actiever aan de slag. In 4 hoeken in de ruimte stonden borden met ieder een ‘verschijningsvorm’ van specialistisch jeugdwerk in gemeenten erop:

- A. De gemeente legt de opdracht bij één brede welzijnsorganisatie neer
- B. De gemeente legt de opdracht bij diverse welzijnsorganisaties neer
- C. Er worden ook nog gespecialiseerde coaches aan het geheel toegevoegd
- D. Er is een specialistische gemeenteafdeling met eigen jongerenwerkers

In een interactieve sessie schreven de aanwezigen vanuit hun eigen ervaring voor- en nadelen van de verschijningsvormen op de diverse borden. Het leidde tot stevige gesprekken over hoe deze 4 varianten kunnen werken als kruipolie van het systeem, of juist als stok in het wiel. De resultaten van de interactieve sessie vind je in de bijlage bij dit artikel. Er volgde een korte nabespreking door Jan Dirk De Jong:

- A. De gemeente legt de opdracht bij één brede welzijnsorganisatie neer;** heeft als voordeel dat je 1 opdracht hebt en samen beleid kunt maken. Je doet dat dan niet dubbel. Als nadelen werd genoemd dat je verschillende geldstromen hebt binnen dit systeem, soms ook met een verschillende einddatum, dat het best veel druk legt op die ene organisatie, en dat je zonder goede sturing geen garantie hebt op één enkele pedagogische visie.

- B. De gemeente legt de opdracht bij diverse welzijnsorganisaties neer;** kan als nadeel hebben dat jongeren de preventie gemakkelijker kunnen ontlopen. Een voordeel van de combinatie van diverse instanties kan zijn dat je elkaar scherp houdt, mits je samenwerkt vanuit vertrouwen en elkaar durft aan te spreken. In de praktijk van veel grote gemeentes draait het erop uit dat ze elkaar eerder als concurrenten zien. Bovendien moet je in deze aanpak veel overleggen, en “dat gaat ten koste van de tijd voor de uitvoering! Je zit meer over dan mét de jongeren te praten.” Plus: het vertrouwen in de hulpverlening daalt als de jongeren voor elk facet van hun problematiek wéér een ander persoon te zien krijgen. In kleinere gemeenten werkt deze invulling vaak beter.
- C. Er worden ook nog gespecialiseerde coaches aan het geheel toegevoegd;** heeft als voordeel dat hun specialismen een mooie aanvulling kunnen vormen op de bestaande expertises. Nadelen zijn dat er goed overleg nodig is met het reguliere jongerenwerk, dat jongeren ook in deze oplossing te veel gezichten te zien krijgen, en dat het drempelverhogend voor de jongeren kan werken als ze naar een coach worden gestuurd (‘Ik wil geen etiketje’).
- D. Er is een specialistische gemeenteafdeling met eigen jongerenwerkers;** Dit is in Nijmegen bijvoorbeeld historisch zo gegroeid. De jeugdcoaches vallen daar onder de afdeling Veiligheid, en de leidinggevende ambtenaar heeft zelf ervaring met jongerenwerk. Voordeel is dat de lijnen tussen ambtenaar en uitvoering superkort zijn, waardoor de ambtenaar een goed beeld krijgt van wat er werkelijk speelt. Voorwaarde is dan natuurlijk wel dat de ambtenaar (zoals in Nijmegen) affiniteit heeft met het jongerenwerk. Vanuit de jongeren bezien is een ander voordeel dat zij geen grote kloof ervaren tussen henzelf en de overheid (gemeente).

Blok 4: Paneldiscussie met 3 specialistisch jongerenwerkers

Tot slot van de middag gingen drie ervaren vakspecialisten in gesprek over een aantal stellingen en vragen van het publiek. Een impressie.

STELLING: Waar houdt je werk op? Wat is niet meer voor het jongerenwerk?

De grens is niet altijd even duidelijk, zo bleek uit de antwoorden.

Belangrijker is te onderzoeken wat er achter de vraag van een jongere zit. Soms ben je dan taxichauffeur, soms therapeut, soms psycholoog. En vaak verwijst je ook door. Als er echt iets dringends aan de hand is (een suïcide, een uithuisplaatsing), dan zijn we er vaak bij. Ook in het weekend. “Je doet wat nodig is, en achteraf bepaal je dan wat het je heeft gekost aan privé”.

Maar het houdt ook wel een keer op: andere professionals hebben ook hun verantwoordelijkheden en samenwerken is sowieso het beste antwoord. Het is waardevol daarin als professionals te investeren. Een mooie quote nog als laatste antwoord op deze vraag:

“De betekenisrelatie van jongerenwerkers is veel waard, maar soms is *tough love* ook love. Een jongerenwerker moet óók (in verbinding) kunnen begrenzen.”

STELLING: Wanneer is een traject succesvol? En wie bepaalt dat?

De panelleden zijn het erover eens dat het doel hierin bepalend is, maar dat het doel soms per organisatie verschilt. Jongerenwerkers gaan uit van de jongere: als die weet waarom het doel is opgericht, is er sprake van succes. Ook interessant: duik verder in de situatie. Kijk niet alleen naar doelen, maar onderzoek eerst de beweegredenen van jongeren.

STELLING: De sector (het jongerenwerk) moet aan de slag gaan om te zorgen dat er één methodiek

komt. Aanbestedingen worden vaak gebaseerd op wat de gemeente wil. Maar draai het eens om: wat als het jongerenwerk de methodiek mocht bepalen?

Volgens de panelleden is het goed als de gemeente het WAT bepaalt en het jongerenwerk het HOE. “Het is sowieso onmogelijk een mal te maken die past voor iedere gemeente in Nederland, maar een soort gemeenschappelijke kapstok die je kunt invullen met maatwerk zou wel kunnen werken.”

STELLING: Er moet meer diversiteit komen onder jongerenwerkers.

De jongerenwerkers zijn het er enerzijds over eens dat het soms productief kan zijn om bijvoorbeeld voor een Eritrese doelgroep een Eritrese sleutelfiguur in te zetten. Ze pleiten ze voor ‘de beste man of vrouw op de beste plek’,

Anderzijds zegt een jongerenwerker: “Ik ben méér dan hoe ik eruitzie. Waar je vandaan komt, mag niet uitmaken voor met wie je werkt. Waarden als nieuwsgierigheid en oprechtheid zijn veel belangrijker dan of we uit hetzelfde land komen. Wat er echt toe doet? Er zijn!”

Een mooie conclusie over dit onderwerp komt van een vrouwelijke jongerenwerker: “In de praktijk geloof ik in de combinatie van jongerenwerkers die het tot een succes maakt. Kom je naar mij met een bepaald probleem? Of ga je liever naar mijn mannelijke collega? Sommige dingen vragen ze liever aan mij, andere aan hem. En dat is prima. Samen maken we het plaatje compleet!”

Het lerend netwerk Specialistisch Jeugdwerk

Het lerend netwerk Specialistisch Jeugdwerk is opgezet door en voor een groep van betrokkenen vanuit het landelijk programma Preventie met Gezag (PmG). Dat programma richt zich op het tegengaan van afglijden en doorgroeien van jongeren in de georganiseerde criminaliteit. In de 27 PmG-gemeenten worden verschillende vormen van jongerenwerk en specialistisch jeugdwerk ingezet om dit te bereiken. Doel van het netwerk is om elkaar te inspireren, van elkaar te leren, kennis en wetenschap hieraan te koppelen, en aanpakken impactvoller en effectiever te maken. Het netwerk bestaat uit gemeenten, jongerenwerkorganisaties, politie, wetenschap en andere betrokken partners. Het netwerk komt in 2024 drie keer fysiek bij elkaar. Dit was de tweede bijeenkomst. De volgende is op 7 november, de locatie wordt nog bekend gemaakt. Naast de fysieke bijeenkomsten is er ook een digitale samenwerkingsruimte.

Meer informatie: Carolien van der Starre-Köppen, c.koppen@minjenv.nl

Na de bijeenkomst werd ook nog een podcast opgenomen. Beluister hem [hier!](#)